

käytäntöjä, samoin kuin niin sanottujen hevosmiestaitojen syntyminen ja kehittymisen edellytyksiä pohditaan. Myös Schuurmanin tapa keskustella ihmisen ja eläimen suhteesta eläimen näkökulmasta on silmiä avaava. Täysin perustellusti, ja monipuolisesti aineistoihinsa tukeutuen, hän näkee hevosen aktiivisena toimijana ja osallistujana itseään koskeviin määrittelyihin. Eräs haastateltava kiteyttää tämän seuraavasti: ”*Kun hevoset tietää kaiken hevosesta, ihan kaiken. Me ei ikinä opita tietämään yhtä paljon hevosesta kuin mitä ne tietää. – – Ja siten lukea sitä hevosen vastausta, jos se hevonen sanoo että ei käy.*” (s. 189–190.)

Nora Schuurman osoittaa tutkimuksellaan, kuinka ihmisen ja eläimen välisen suhteen tarkastelu ja pohdinta voi tuoda aivan uudenlaisia elementtejä yhteiskuntatieteelliseen keskusteluun ja teorianmuodostukseen. Tieteiden väleistä ja reunamilta nousevat usein kaikkein kiinnostavimmat

ajatukset, ja tästä Schuurmanin tutkimus on hyvä esimerkki. Tutkimus on osoitus ihmistieteellisen eläintutkimuksen annista ja potentiaalista haastaa ja asemoida uudelleen monia yhteiskuntatieteiden keskeisiä kysymyksenasetteluja, kuten kysymykset tiedon ja asiantuntijuuden luonteesta ja asemasta sekä luonnon ja kulttuurin suhde.

Erityisen antoisaa oli lukea, kuinka tutkimus osallistuu yhteiskuntatieteiden antroposentrismiin (ihmiskeskeisyyden) purkamiseen ja haastamiseen. Esimerkiksi kirjan luvun 3. *Eläin yhteiskuntatieteellisessä keskustelussa* toivoisi tulevan keskeiseksi lukemistoksi yhteiskuntatieteiden teoriakursseille, samoin kuin tulevan käännettyksi englanniksi, niin huomattava on sen, kuten koko tutkimuksen, anti nimenomaan merkittävänä avauksena luonnon ja kulttuurin välisen suhteen monitieteisyydestä ammentavassa teoretisoinnissa.

Kati Saarinen

Perinteentutkijan tutkimusmatka lehmien ja maaseudun elämään

Taija Kaarlenkaski:

Kertomuksia lehmästä. Tutkimus ihmisen ja kotieläimen kulttuurisen suhteen rakentumisesta, Suomen Kansantietouden Tutkijain Seura, Joensuu, 2012. (385 s.)

Taija Kaarlenkasken väitöskirja *Kertomuksia lehmästä. Tutkimus ihmisen ja kotieläimen kulttuurisen suhteen rakentumisesta* on hyvä esimerkki siitä, miten monitieteellinen lähestymistapa parhaimmillaan tarjoaa lukijalle laajan ja moniulotteisen näkökulman tutkittavasta aiheesta. Kaarlenkaski kysyy, mitä lehmä meille merkitsee, millainen on lehmän katse, naurattaako lehmä sekä onko lehmä naisen paras ystävä. *Kertomuksia lehmästä* on tutkimusmatka suomalaisten kokemuksiin ja tulkintoihin lehmästä. Tutkimuksessa Kaarlenkaski tarkastelee lehmäaiheiseen *Ei auta sano nauta* -kirjoituskilpailuun lähetettyjä tekstejä sekä niistä esille tulevaa ihmisten ja nautojen suhdetta.

Väitöskirjan tieteelliset lähtökohdat ovat vahvasti perinteentutkimuksessa sekä kirjallisuuden tutkimuksessa, ja Kaarlenkaski yhdistääkin hedelmällisesti niiden lähestymistapoja aineiston tekstien tarkastelussa. Perinteentutkimuksen rinnalla Kaarlenkaski on perehtynyt muun muassa ihmistieteelli-

sen eläintutkimuksen tarjoamiin näkökulmiin ja lähestymistapoihin. Tämä näkyy rakentavasti työn eri luvuissa sekä pohdintoissa tukien hyvin perinteentutkimuksen otetta. Hän kirjoittaa monipuolisesti ja kattavasti maitotilan elämästä, maatilan ihmisten sekä nautojen elämästä sekä erilaisista vaiheista läpi historian kuvaten myös nykyajan muutosvaiheita ja tilannetta maitotiloilla. Tällä on mielestäni tieteellisesti merkitystä aineiston tuodessa esille ihmisten kokemuksia ja näkemyksiä maitotiloista ja naudoista. Näin julkisuudessa esitetyt maatalouden luvut ja faktatiedot saavat inhimillisemmän ääneen.

Lukijan kannalta on erityisen hienoa, että Kaarlenkaski esittelee teoksessaan tiiviisti, sujuvasti ja luontevasti eri tieteenaloilla tuotetun tiedon ja tutkimussuuntaukset liittyen lehmään, maitotiloihin ja maitotilan työhön. Teos tarjoaa paljon etenkin niille lukijoille, jotka eivät ole aikaisemmin tutustuneet maatilojen, karjanhoitajien ja nautojen nykyelämään ja historiaan. Kaarlenkaski tuo perin-

teentutkimuksen piiriin uusia ajatuksia seuraten muun muassa Karen Baradin ja Donna Harawayn näkemyksiä. Kaarlenkaski pitää tärkeänä, että eläimen ruumiillinen toimijuus otetaan huomioon ja että myös siihen liittyvät kulttuuriset representaatiot huomioidaan, koska ne kietoutuvat toisiinsa ja konstruoivat toinen toisiaan. Merkittävää on myös se, että tutkimuksen lähtökohtana on alusta asti ollut post-humanistinen lähestymistapa, jossa ihmisen asemaa ei nähdä maailmasta erillisenä tai sen keskipisteinä. Kaarlenkaski esittelee posthumanistista lähestymistapaa ja sitä, miten sitä on sovellettu myös eläinten tarkasteluun kirjallisuudentutkimuksessa. Näissä sovelluksissa on Kaarlenkasken mukaan otettu huomioon fyysinen ympäristö ja ei-inhimilliset olennot on ymmärretty ihmisten kanssa vuorovaikutuksessa olevina itsearvoisina toimijoina. Tämä on yksi sellainen kohta, jossa Kaarlenkaski omalta osaltaan vahvistaa ihmistieteellistä ja kulttuurista eläintutkimusta. Kaarlenkaski tuo humanistisen tutkimusperinteen kentälle vahvasti posthumanistisen lähtökohdan, jossa eläin nähdään aktiivisena toimijana eikä vain ihmisen toiminnasta riippuvaisena objektina ja passiivisena toiminnan kohteena.

Aineiston analyysin taustaoletukseksi Kaarlenkaski ottaa narratiivisen tutkimusperinteen näkemys, jonka mukaan kertomukset ja kertominen ovat olennaista ihmisten tavassa muodostaa identiteettiään ja merkitystä ympäröivästä maailmasta. Erittäin mielenkiintoinen aineistosta esille tuotu havainto on, että teksteissä oli löydettävissä sanavalintoja, jotka kuvaavat emotionaalista hankaluutta muun muassa tilanteissa, joissa kuvataan eläimen teurastamiseen lähettämistä. Kuvauksissa käytettiin kiertoilmaisuja, kuten ”pois lähteminen”, ”noutajan tuleminen” ja ”pois laittaminen”. Kaarlenkaski analysoi terävästi, että kohtalosta, pois lähtemisestä ja noutajan tulemisesta puhuminen eivät tuo esille karjanomistajan vastuuta lehmän elämän päättymisestä vaan nämä asiat tuntuvat vain tapahtuvan väistämättä. Sanavalinnat painottavat, että kyse on joutumisesta tai jopa ajautumisesta tekemään jotain, ei niinkään omasta aktiivisesta valinnasta. Tämä on yksi niistä kohdista, joita toivoin Kaarlenkasken syventäneen pohdintoissaan tuomalla enemmän esille, miten perinteentutkimuksen ja kirjallisuudentutkimuksen kautta voidaan sisällyttää ihmistieteellisen eläintutkimuksen kentälle näkemyksiä kulttuurin vaikutuksista ja merkityksistä ihmisten kertomuksissa ja puheissa.

Sama mahdollisuus tulee esille myös Kaarlenkasken analysoidessa minä-muotoisia lehmäkertomuksia. Jäin kaipaamaan vielä enemmän perinteentutkimuksen näkökulmasta pohdintoja

siitä, mitä teksti kertoo kirjoittajasta ja nykyajan ihmisestä. Useissa teksteissä korostui se, että lehmä tarvitsee ihmistä. Ihmisen samaistuessa eläimeen jäin pohtimaan, miksi ihmiselle on niin tärkeää ajatella lehmän tarvitsevan nykyisen kaltaista vuorovaikutusta ihmisen kanssa. Oliko kirjoittajien huoli lypsyrobotin vaikutuksesta lehtiin ensisijainen vai onko taustalla huolena se, että robotti syrjäyttää ihmisen? Nämä ovat liittymäkohtia, joiden kohdalla voisi myös tuoda ruumiillisuuden ja toimijuuden ja eläimen aktiivisen roolin pohdinnan siihen, miten teksteissä asioita käsitellään. Voisiko perinteentutkimus avata vielä enemmän ovia ymmärtämään, miksi meidän on niin vaikea muuttaa käytäntöjämme ja asenteitamme esimerkiksi juuri suhteessa eläimiin ja eläinten hyvinvointiin?

Jäin pohtimaan, kuinka perinteentutkimuksen lähestymistavalla voisi tuoda vielä enemmän esille kulttuurin vaikutuksia ihmisten uskomuksiin, käytäntöjen muutokseen tai tuotantoeläimiin liittyviin ajatusmalleihin. Mielestäni Kaarlenkaski on onnistunut tuomaan esille sen, miten paljon hedelmällisempää esimerkiksi nautan ja ihmisen välisen suhteen tarkasteleminen on monitieteellisen lähestymisen kautta kuin pelkästään fokuoimalla koko aiheen käsittely yhteen tieteenalaan. Samalla teoksesta käy ilmi myös, miten tärkeää kuitenkin on, että kukin tutkija rakentaa tutkimuskysymyksiä ja tutkimuksen kokonaisuutta omaa erikoistumisaluettaan hyödyntäen ja oman tieteenalansa menetelmiä käyttäen ottaen vain tueksi muiden tieteenalojen tarjoamia menetelmiä ja näkökulmia. Näin tutkimuksen laatu varmistuu ja monitieteellisyys tulee esille hedelmällisellä tavalla tutkimusongelmia selventävänä ja tukevana rakenteena eikä liian sekavana tai tutkimusta hajottavana tekijänä.

Mielestäni Kaarlenkasken aineiston analysointi ja pohdinnat antavat aineksia vieläkin voimakkaampaan posthumanistiseen tarkasteluun ja pohdintoihin siitä, mitä aineiston kirjoitustavat ja aiheet kertovat ihmisen ja nautan välisestä suhteesta ja siitä, miten ihminen ymmärtää eläimen aseman ja maailman tilan suhteessa niihin tietoihin, joita työssä esitellään maitotilan muutoksista ja elämästä nykyaikana. On tietenkin muistettava, että väitöskirja ei laajuudeltaan voi kasvaa liian suureksi ja rajaamisen vaatimukset ovat aina vastassa teoksen kokonaisuutta ja sisältöä suunniteltaessa. Kaiken kaikkiaan Kaarlenkasken väitöskirja on erittäin hyvä ja antaa paljon lukijoilleen. Jään mielenkiinnolla odottamaan lisää niin Kaarlenkaskelta kuin perinteentutkimuksen tieteenalalta liittyen kulttuuriseen eläintutkimukseen, joissa eläin katsotaan kuuluvan myös kulttuurin piiriin.